

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ОБРАЗОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В РІЗНОВІКОВИХ ГРУПАХ ДОШКІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

У статті розглянуто педагогічні умови формування готовності майбутніх вихователів до організації образотворчої діяльності в різновікових групах дошкільного навчального закладу.

Ключові слова: педагогічні умови, інтеграція, моделювання.

Актуальність дослідження зумовлена підвищенням якості підготовки майбутнього вихователя до організації образотворчої діяльності в різновіковій групі дошкільного навчального закладу, яка вимагає реалізації комплексу педагогічних умов, що створюються, саме в просторі навчально-виховного процесу вищого навчального закладу.

В аспекті нашого дослідження під педагогічними умовами підготовки майбутніх вихователів до організації образотворчої діяльності в різновікових групах дошкільного навчального закладу ми розуміємо зовнішні обставини, що впливають на формування різних компонентів цієї підготовки і забезпечують результативність процесу професійного й особистісного становлення вихователя в педагогічній діяльності.

Мета дослідження: обґрунтувати педагогічні умови підготовки майбутніх вихователів до організації образотворчої діяльності в різновікових групах дошкільного навчального закладу.

Для проведення експериментального дослідження були визначені такі педагогічні умови підготовки майбутніх вихователів до організації образотворчої діяльності в різновікових групах дошкільного навчального закладу як:

- інтеграція гуманітарних навчальних дисциплін з дисциплінами методично-практичної підготовки, необхідних у подальшій організаційно-творчій педагогічній діяльності;

- моделювання навчальних ситуацій, спрямованих на засвоєння студентами методики керівництва зображувальною діяльністю в роботі з дітьми різновікових груп;

- забезпечення практичної реалізації отриманих знань, умінь та навичок у середовищі дошкільного навчального закладу.

Перша педагогічна умова передбачала побудову навчального процесу на основі інтеграції гуманітарних навчальних дисциплін з дисциплінами методично-практичної підготовки, необхідних у подальшій організаційній, творчій педагогічній діяльності майбутніх вихователів.

Інтеграція є складним міждисциплінарним науковим поняттям, що вживається в ряді гуманітарних наук: філософія, соціологія, психологія, педагогіка і ін. Інтеграція в організації навчання розглядається в працях Д. Данілюк і Б. Максимової, А. Єр'омкіна, Л. Плетеницької. Під інтеграцією в педагогічному процесі до-

слідники розуміють одну із сторін процесу розвитку, пов'язану з об'єднанням в ціле раніше розрізнених частин. Цей процес може проходити як в рамках системи, що вже склалася, так в рамках нової системи. Суть процесу інтеграції - якісні перетворення усередині кожного елемента, що входить в систему. Принцип інтеграції допускає взаємозв'язок усіх компонентів процесу навчання, усіх елементів системи, зв'язок між системами [3, 6].

Сьогодні актуальним для професійної педагогіки є розвиток у майбутніх вихователів здібностей до інтеграції знань, синтезування і аналізу знань, встановленню взаємозв'язку між раніше отриманими знаннями і новими, використання інтегрованих знань у професійній діяльності як одна з найбільш значущих у процесі оволодіння студентами змістом освіти. Як вважає Л. Плетеницька, визначення міжпредметних зв'язків необхідно тому, що вони формують цілісне сприйняття навколишнього світу, є засобом єдиної системи поглядів на той чи інший предмет; сприяють встановленню логічних зв'язків між поняттями, дозволяють сформувати динамічну систему знань, умінь, навичок [6: 142].

Відповідно до завдань дослідження, ми розробили інтегративні курси дисциплін гуманітарної, природничо-наукової, професійної та практичної підготовки, що складають цикл професійної та практичної підготовки та передбачають наявність знань студентів з психолого-педагогічних дисциплін та їх взаємозв'язок, як наприклад ("Вступ до спеціальності", "Загальна педагогіка", "Основи педагогічної майстерності", "Основи наукових досліджень", "Порівняльна педагогіка", "Дошкільна педагогіка", "Історія педагогіки", "Загальна психологія", "Психологія дитяча", "Педагогічна психологія") та спеціальних методичних дисциплін ("Методика формування елементарних математичних уявлень у дошкільників", "Методика музичного виховання", "Методика ознайомлення дітей з українським народознавством у дошкільному закладі освіти", "Методика фізичного виховання дітей", "Культура мовлення та виразне читання", "Основи природознавства з методикою", "Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному закладі", "Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей у дошкільних закладах освіти", "Основи образотворчого мистецтва з методикою керівництва зображувальною діяльністю дітей", "Художня праця", "Декоративне мистецтво та основи дизайну").

Знання про дитину, майбутній вихователь набуває в процесі вивчення дисциплін психологічного, анатомічного і фізіологічного циклу й те, яким чином діяти – усвідомлюється в процесі оволодіння змістом предметів педагогічного циклу й різноманітних методик, тому засвоєння педагогічних технологій здійснюється у взаємодії та інтеграції з іншими навчальними дисциплінами. Наприклад, на практичних заняттях з дисципліни "Основи образотворчого мистецтва з методикою керівництва зображувальної діяльності дітей" студентам було запропоновано проаналізувати роботи дітей різного дошкільного віку (4-го, 5-го і 6-го), на різні теми, з аплікації, малювання і ліплення. Ми пропонуємо відповіді на такі питання: Як називається тема роботи? Який вік дитини? Що здалося вам цікавим, незвичним? Дитина проявила індивідуальність? Композиція? Дитина створила художній образ? Чому ви так гадаєте? За якими показниками ви це визначили?

Аналізуючи дитячі роботи, студенти визначали вік дитини, тему роботи, виділяли головне, звертали увагу на передачу кольорового образу, а також брали до уваги художні якості, індивідуальність, неповторність кожної дитячої роботи, виявляли обізнаність щодо програмових завдань кожної вікової групи.

Результатом інтегрованого навчання було формування у майбутніх вихователів цілісної системи професійної підготовки, засвоєння і подальша реалізація набутих знань, що характеризуються високим рівнем узагальнення, підвищення мотивації навчання, становлення їх суб'єктності в навчальному процесі, стійкого професійного інтересу до організації образотворчої діяльності дітей в різновіковій групі навчального дошкільного закладу, актуалізації теоретичних знань, практичних умінь і навичок у образотворчій діяльності.

Таким чином, ми вважаємо, що реалізація визначеної нами педагогічної умови дозволить забезпечити позитивну дію інтеграції на всі складові педагогічного процесу і, перш за все, на самого студента -- майбутнього вихователя різновікової групи дошкільного навчального закладу.

При визначенні наступної педагогічної умови: моделювання навчальних ситуацій, спрямованих на засвоєння студентами методики керівництва зображувальною діяльністю у роботі з дітьми різновікових груп, ми виходили з того, що формування готовності до організації образотворчої діяльності майбутніх вихователів тільки на базі теоретичних знань може призвести до відриву свідомості майбутніх вихователів від реалій педагогічного процесу. Майбутні вихователі на власному досвіді можуть співвіднести теоретичні уявлення з дійсністю педагогічного процесу і виявити межі реальності і продуктивності своїх думок. Майбутній вихователь навчиться самостійно набувати власні знання щодо сутності і засобів здійснення майбутньої професійної діяльності. Така практика навчання, з одного боку, збагачує його досвідом дослідницької роботи, з іншого - створює підстави для перевірки продуктивності його особистісного знання з ме-

тодики організації образотворчої діяльності в різновікових групах навчального дошкільного закладу.

Поняття "моделювання" є досить широким і недостатньо конкретизованим. Різноманітні погляди на проблему моделювання знайшли відображення у працях вітчизняних і зарубіжних вчених. Л. Капченко доводить, що принципи моделювання і планування специфічно відображають, з одного боку, принципи управління, а з іншого – особливості планування як попередньої стадії та функції процесу управління. Він виявив та обґрунтував принципи планування роботи професійно-технічними навчальними закладами, які розподілив на три групи: методологічні, технологічні, а також соціально-психологічні. Методологічні принципи моделювання організаційно-педагогічної діяльності професійно-технічними навчальними закладами є науково-теоретичним фундаментом розробки систем, визначення структур, змісту, функцій, методів різних видів планування. Такими принципами є: системність; цілеспрямованість та підпорядкованість змісту моделей (планів) меті і завданням роботи професійно-технічними навчальними закладами; ієрархічна узгодженість всіх планів; реальність умов виконання; конкретність відображення; інформаційна достатність; передбачення наслідків дій; зворотний зв'язок при виконанні запланованого; функціонально-логічна структуризація [4: 8].

Погоджуємось з висновками О. Бернацької: 1. Моделювання – приблизне відтворення певних об'єктів, що через свою складність не піддаються чи погано піддаються дослідженню. 2. Модель відрізняється від простого опису повнотою і точністю виявлених властивостей. 3. Модель є цінним і досить надійним джерелом інформації про досліджуваний об'єкт. 4. Імітаційне моделювання є одним із засобів поліпшення навчання. 5. Використання моделювання в процесі навчання сприяє поглибленню знань з основ наук. Воно сприяє зв'язку теорії з практикою, формуванню практичних навичок [1:9].

Семенова А. доводить, що моделювання є опосередкованим теоретичним або практичним дослідженням об'єкта (середовища), завдяки якому безпосередньо вивчається не сам об'єкт, а деяка допоміжна штучна або природна система [7:15].

О. Козирева підкреслює важливість психолого-педагогічного моделювання в сучасній системі педагогічної науки, саме завдяки моделюванню і педагогічному експерименту ми маємо сукупність інноваційних засобів, методів, методик і технологій педагогічної взаємодії (виховання, навчання, саморозвитку, самовизначення, самовдосконалення, самореалізації і так далі) [5: 374].

У педагогіці моделювання широко використовується також при вивченні проблеми підготовки спеціалістів, що вимагає системного розгляду, з одного боку, професійної діяльності, до якої готують студентів (модель діяльності), з іншого -- змісту освіти і навчання (модель підготовки). Для нашого дослідження цінним є

комплексний підхід для розробки загальної моделі навчальних ситуацій. Реалізація його дозволить розв'язувати багато суттєвих завдань в організації роботи над засвоєнням майбутніми вихователями методики керівництва зображувальною діяльністю у роботі з дітьми різновікових груп, а саме: моделювати навчальний процес; використовувати моделювання в розробці програм, тематичних планів, підручників, посібників, дидактичних матеріалів; відтворювати ситуації професійної діяльності шляхом використання ділових ігор; аналізувати навчальний процес у цілому та за елементами.

Для оволодіння професійними вміннями студентам були запропоновані багатофункціональні ділові ігри. Студент мав можливість відчути себе у ролі вихователя, а подальші такі ділові ігри будуть для студентів як тренувальні вправи, які допоможуть на практиці впевнено, зрівноважено використати свої вміння, навички, знання при організації образотворчої діяльності з дітьми різновікових груп дошкільного навчального закладу.

Наведемо приклад ділової гри. Студент-вихователь запропонував тему ділової гри: аплікація за мотивами українського розпису (Рушник).

Студенти були поділені на три підгрупи. Запропонували пригадати вікові особливості дітей різновікової групи, програмові вимоги для кожного віку. Першій групі було призначено завдання приготувати матеріали з паперу для дітей 4-го року життя та запитання: "Назвіть основні образотворчі задачі на заняттях з аплікації", "Які матеріали використовують для аплікації з дітьми цього віку?" "Діти можуть скласти візерунок з 2-3 предметів?", "Як вчити дітей наклеювати зображення предметів?", "Діти використовують в аплікації предмети різної чи однакової форми?" та ін.

Друга група готувала матеріали з паперу для дітей 5-го року життя. Студентам запропонували відповісти на такі питання: "Назвіть основні образотворчі задачі на заняттях з дітьми 5-го року життя з аплікації", "Покажіть техніку роботи з ножицями", "Покажіть основні прийоми вирізування: по прямій, по діагоналі, закруглення кутів", "Назвіть правила роботи з клеєм" та ін.

Третя група готувала матеріали з паперу для дітей 6-го року життя. Їм пропонувалось відповісти на питання: "Назвіть основні образотворчі задачі на заняттях з дітьми 6-го року життя з аплікації" "Покажіть техніку обривання", "Складіть візерунок з кілька предметів та наклейте його", "Покажіть техніку вирізування предметів круглої форми з паперу", "Покажіть вирізування предмету симетричної форми із згортанням паперу пополам".

В ході ділової гри студенти навчалися використовувати свої теоретичні знання, мали можливість на практиці застосувати вміння та навички.

Ділова гра допомагала вирішувати освітні завдання, здатність до аналітичної діяльності, уміння орієнтуватися в ситуації, заглиблюватися в її зміст, вона була ефективним засобом занурення студентів в безпосередню педагогічну діяльність. Ділова навчальна гра була "інструментом" розвитку теоретичного і практич-

ного мислення майбутнього спеціаліста дошкільної освіти, здатного аналізувати організацію образотворчої діяльності з дітьми різного віку, ставити і розв'язувати нові для майбутніх фахівців професійні задачі.

Для виконання третьої педагогічної умови необхідно було перевірити, як відбувається забезпечення практичної реалізації отриманих знань, умінь та навичок у середовищі дошкільного навчального закладу, що є важливим аспектом підготовки студентів до організації образотворчої діяльності дітей. Майбутній вихователь вчиться самостійно набувати власні знання щодо сутності і способів здійснення майбутньої професійної діяльності - така практика пізнання, з одного боку, збагачує його досвідом дослідницької роботи, з іншого - створює підстави для перевірки продуктивності його особистісного знання з методики організації образотворчої діяльності в різновікових групах навчального дошкільного закладу.

Практичні заняття з методики навчання образотворчого мистецтва мають на меті навчити майбутніх фахівців організувати образотворчу діяльність в дошкільному навчальному закладі. Студенти навчаються створювати в своїх малюнках, ліпленні, аплікаціях художні образи, самостійно складати конспекти занять з урахуванням вимог програми і методики навчання. Практичні заняття розвивають у студентів творчий підхід при розробці методів і прийомів навчання з урахуванням умов і підготовленості дітей, допомагають чітко уявляти цілі і завдання кожного заняття та використовувати інноваційні прийоми.

На третьому курсі навчання студентів за спеціальністю "Дошкільна освіта" передбачено проходження педагогічної практики в групах дітей дошкільного віку. Зміст практики визначається програмою, курсовим керівником педпрактики і відбито в методичних вказівках організації педагогічної практики. Виконання цього розділу програми практики обов'язково для кожного студента. У зміст практичної діяльності студентів входить також підготовка і проведення занять з образотворчого мистецтва. На педагогічній практиці студенти мали можливість самостійно організувати образотворчу діяльність дітей в групах з різновіковим складом 4-х, 5-и і 6-и років.

Наведемо приклад заняття за однією темою "Натюрморт із яблук". Для кожного віку було складено окреме завдання відповідно програмовим вимогам і ускладнювалося за віком дітей. Так, діти 4-го року життя малювали натюрморт, який складався з одного предмету-яблука, тому було поставлено завдання малювати предмети круглої, овальної форми, використовувати кольори: червоний, жовтий, зелений, білий.

Діти 5-го року життя малювали фруктовий натюрморт, який складався з двох яблук, вчилися розміщувати предмети на аркуші, робити широкі плавні рухи в будь-якому напрямку, правильно набирати фарбу на пензель, промивати пензель у воді, використовували кольори жовтий, зелений, червоний, помаранчевий та за бажанням.

Діти 6-го року життя малювали фруктовий натю-

рморт, який складав 3 предмети: груша, два яблука, тому завдання було таке: використувати усі кольори спектру, композиційно розташовувати предмети на аркуші паперу, вдосконалювати свої технічні навички роботи з акварельною фарбою: малювати пензлем на всю ширину і кінцем ворсу.

Таким чином, можна визначити важливу роль педагогічної практики, яка дає можливість здійснюва-

ти процес формування професійних умінь майбутніх вихователів в реальних умовах дошкільного навчального закладу.

Отже, реалізація визначених умов дозволяє стверджувати, що вони в комплексі створюють систему підготовки майбутніх вихователів до організації образотворчої діяльності в різновікових групах дошкільного навчального закладу.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Бернацька О.В.* Моделювання ситуацій професійної діяльності у навчанні іноземної мови у вищому навчальному закладі військового профілю: Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук, 13.00.04 – "теорія і методика професійної освіти" / О.В. Бернацька. – Київ, 2004.

2. *Дахин О.М.* Моделирование в педагогике: попытка осмысления. Адрес сайта в Интернете: <http://ua.coolreferat.com/> Моделирование в педагогике _попытка_осмысления

3. *Еремкин А.И.* Педагогические основы междисциплинарного подхода в профессиональной подготовке учителя: автореферат диссертации на соискание научной степени доктора педагогических наук / А.И. Еремкин. – М., 1991. – 32 с.

4. *Капченко Л.М.* Моделювання організаційно-педагогічної діяльності в системі управління професійно-технічними навчальними закладами: Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук, 13.00.01 – "загальна педагогіка та історія педагогіки" / Л.М. Капченко. – Київ, 2002. – 12 с.

5. *Козырева О. А.* Моделирование дефиниций категорий современной педагогики в структуре инновационной деятельности будущего педагога : монография / О. А. Козырева. – Новокузнецк : КузГПА : МОУ ДПО ИПК, 2008. – 374 с. – ISBN 978–5–85117–411–7.

6. *Плетеницька Л.С.* Підготовка студентів до неродознавчої роботи в дошкільному закладі / на матеріалі народної математики /: Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук, 13.00.01 – "теорія та історія педагогіки" / Л.С. Плетеницька. – Одеса, 1995. – 142 с.

7. *Семенова А.В.* Теоретичні і методичні засади застосування парадигмального моделювання у професійній підготовці майбутніх учителів: Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук, 13.00.04 – "теорія і методик а професійної освіти" / А.В. Семенова. – Тернопіль, 2009 .

8. *Сухорукова Г.В.* Образотворче мистецтво з методикою викладання в дошкільному навчальному закладі. Підручник. За заг. ред. Г.В. Сухорукової. – К.: Видавничий Дім "Слово", 2010. – 376 с.

Подано до редакції 03.04.13